

Fins el 19 de juny es pot veure al Centre d'Art Tecla Sala de l'Hospitalet de Llobregat l'exposició d'Antoni Llena (Barcelona, 1942) "SOS: senyals de fum d'un subsòl". És un Llena diferent del Llena escultòric, atès que hi domina el dibuix, fet dia a dia com un dietari pictòric.

"Tinc la vista als dits"

L'exposició del Centre d'Art Tecla Sala de l'Hospitalet de Llobregat és un projecte que es va construint i perfilant sense haver-lo previst inicialment?

—El centre de l'Hospitalet feia set o vuit anys que em venia al darrere, amb la idea de dedicar-me una exposició retrospectiva. Tenien la intenció de portar-hi la que s'havia fet a Valladolid. En aquell moment, n'havia prevista una altra, de retrospectiva, a Barcelona, que després no s'ha fet, i vam quedar que hi faríem una altra cosa, que ja m'ho pensaria. En aquests quatre anys, he anat dibuixant cada dia, d'una manera molt especial: com si fos un dietari, sense intenció d'exposar mai aquests dibuixos. Anava omplint calaixos i calaixos. Mentrestant la Tecla Sala m'anava empaitant, perquè hi havia un compromís pendent. I un dia, parlant amb el responsable artístic de la sala, Toni Perna, vaig dir-li: "Una retrospectiva, no, però si vols t'ensenyo els dibuixos que faig, a veure què et semblen." I s'hi va engrescar. L'espai de la Tecla Sala és molt gran, i la meva preocupació era com donar visibilitat a uns dibuixos tan íntims. No els volia ensenyar de manera convencional, penjats a la paret, un per un, sinó com una obra única. Finalment n'he posat un miler per terra, que és com es reproduïx millor l'esperit d'uns dibuixos fets molt humilment, com si no tinguessin importància. La resta es troben amuntegats en unes vitrines on es pot veure el treball d'aquest quatre anys.

—El títol. Parlem-ne. Per què el SOS? I per què el subsòl? És una petició d'ajuda, com si fóssiu un naufrag?

—Sóc un naufrag, sí. Vaig començar a fer els dibuixos després de l'última exposició que vaig presentar a la galeria Antoni Tàpies, fa uns cinc anys. Normalment, el 80% de les obres d'una exposició tornen a casa perquè ningú no les ha comprades, i de mica en mica el magatzem que tinc a casa s'anava omplint, cosa que em creava una certa angoixa, fins al punt que vaig tenir la temptació de dir-me: "Si això que faig no interessa ningú, plego, passi-ho bé, ja he treballat prou." Però com que em sentia en un moment de màxima capacitat creativa, i amb moltes ganes de treballar, vaig decidir de fer una obra que pogués desar en un calaix. Cada dia hi he anat treballant, traient-me de sobre l'angoixa de les grans obres pictòriques o escultòriques que darrerament havia fet. Vaig començar amb un paper molt precari, el més precari que vaig trobar al mercat. Com si fossin papers dins d'una ampolla llançada al mar, que algú els recollirà, potser no ara, però si el dia de demà. Per tant, són senyals de fum, com els dels indis, però des d'un subsòl, recordant una mica el subsòl de Dostovieski. En el moment de buscar un títol, són coses que et vénen al cap. També m'hi vaig posar impulsat perquè m'he adonat que el món de la plàstica és molt mal vist, molt menys tingut, i jo hi crec molt, penso que és un valor irrenunciable. Per tant, és un SOS també per a la plàstica, perquè crec que el llenguatge plàstic es va perdent. Per a la gent que hem entès el món a partir de la plàstica, és irrenunciable.

—Per tant, la idea sorgeix d'una crisi i d'una reflexió, alhora. Però amb

Antoni Llena (Barcelona, 1942), viu a Valldoreix,

quin estat d'ànim us heu enfrontat al paper en blanc?

—Feliç. Aquells artistes que tiren les seves angoixes davant de l'espectador no m'agraden gens. El patiment de l'artista ha de ser per a l'artista, no per a l'espectador. Els qui han vist l'exposició diuen que allò que més ha sorprès i agradat és que són obres alegres, profundament vitalistes, plenes de llum, d'aire. No hi ha cap empremta de pessimisme.

—És una obra terapèutica?

—Les obres em guareixen. Si no pogués pintar estaria en un manicomi o, si no, hauria tingut un càncer, m'hauria consumit. L'energia que necessito treure

on té l'estudi, envoltat de natura. Els darrers anys, ha elaborat un dietari dibuixat que s'exhibeix a la Tecla Sala de l'Hospitalet de Llobregat.

la trec a través de la creació artística, de tal manera que ara, d'ençà que tinc l'exposició muntada, no he pogut baixar cap dia a l'estudi i em trobo malament, no m'agrada, no tinc la tensió que m'agrada sentir. Em noto una mica esborrat.

—**L'exposició de la Tecla Sala es completa amb el conjunt escultòric *Viatge d'hivern*. Per què?**

—Perquè també és una obra dibuixada, però és un dibuix a l'aire. Són petits dibuixos, però fets amb escultura, amb filferros... Són dibuixos projectats damunt de l'espai. Ja era a l'Antoni Tàpies. La vaig començar arran de la guerra de l'Iraq, que em va semblar una animalada

més del món contemporani, i en comptes de voler fer una peça amb sang, crits, esgarrapades i imatges fotogràfiques del desastre, vaig fer un conjunt de 38 peces que es necessiten entre si. Són, com el *Viatge d'hivern* de Schubert, peces petites, delicades, algunes amb molt de dolor, però en canvi amb un gran refinament, una gran capacitat d'emoció. Són fràgils. I en aquesta fragilitat expresso el meu dolor. És un dolor íntim. L'obra expressa que tot s'aguanta amb fils. El món de l'art d'avui és molt més retòric. Els agraden les coses que es puguin explicar. A mi m'agrada fer obres que siguin difícils d'explicar. Puc explicar-ne

els mecanismes, però no l'obra. La referència sempre és el *Viatge d'hivern* de Schubert, aquestes cançonetes petites.

—**Els dibuixos no formaven pas part de la vostra inquietud artística.**

—Havia fet només algunes coses els anys 60, que formen part de la introducció de l'exposició de la Tecla Sala, i després vénen aquests 4.000 dibuixos que són una sola obra. Mai no vendré els dibuixos bo i separats. És com un llibre, com un dietari de Paul Valéry o Josep Joubert, que anaven omplint planes i planes. Amb frases curtes o frases llargues, amb reflexions molt intenses o pinzellades de pensament. L'exposició s'acaba

L'artista diu que si no pogués pintar estaria en un manicomi o, si no, hauria tingut un càncer, s'hauria consumit.

amb unes peces que he fet darrerament, que són com les restes d'un naufragi. Més corpòries, fetes amb trossos de tot. Però també és un naufragi alegre. És el final d'un viatge. Perquè tots som uns pobres naufrags i arribem on podem. L'exposició és com un riu que et porta. No la mires a la paret. Si les obres les mires a la paret, les sacralitzes, i no: les has de mirar a terra, com si fos un passeig. El resultat, estèticament, és molt bonic.

—**L'espiritualitat que de jove us va portar a seguir la vocació religiosa i a entrar en un convent de caputxins, la manteniu?**

—Jo penso que sóc un home per naturalesa espiritual. No segueixo l'espiritualitat ortodoxa, la que ve imposada per les esglésies, això no. Respecte a aquesta, en sóc mot recelós. Però sóc un home de naturalesa espiritual. No puc evitar-ho. Sóc una persona amb una gran fascinació per la poesia i l'arrel de la poesia és sempre espiritual. No hi ha retop. I, a més a més, sóc un home de fe, no de fe cristiana. Crec en la vida, en la humanitat. Hi crec. Faig actes de fe constant, les faig contínuament. No sóc creient, però sóc un home de fe.

—**Com i quan entra l'art a la vostra vida?**

—De petit era dislèctic, i durant mots anys no ho sabia. I per això a l'escola tenia dificultats d'entendre les coses que tots entenien amb facilitat. I estava aïllat. Abans no hi havia prou sensibilitat cap a aquesta mena de trastorns i em tractaven com un ase. I vaig començar a entendre alguna cosa veient pintura. A casa no tenien cap mena de cultura artística, però vaig començar a entendre una mica el món, la realitat, mirant pintura. A nou i deu anys. Anava a les sales, com la Pinacoteca, la Syra, i això em donava un plaer i una satisfacció molt grans. I per aquí, d'una manera autodidàctica, d'una manera solitària, em vaig començar a aficionar a la pintura. A casa, si hagués dit que volia ser pintor, no ho haurien entès. No entrava en els seus esquemes tenir un pintor a la família. I aquest va ser un dels motius que em van fer entrar al convent, perquè era una persona molt sensible, molt espiritual i no sabia com seria el meu futur, la meua vida. I com que tenia una mare molt religiosa, sense sentir cap atracció per la vida de convent, vaig pensar que en aquell lloc potser

podria trobar un forat per a desenvolupar una carrera diferent de la que se'm proposava des de la família. De manera que a 15 anys em vaig veure ficat en un convent, sense ganes, però amb una convicció, la de "ja me'n sortiré". Això va ser molt interessant perquè jo era un nano de ciutat, i a Arenys de Mar vaig tenir l'oportunitat d'estar dos anys amb la natura. A 15 anys, el moment de gran creixement, físic i espiritual, quan ho sublimes tot, em vaig trobar connectat amb la natura. Veia les quatre estacions de l'any, que no les havia vistes mai de prop, hi havia el silenci... Va ser una transmutació de vida espiritual intensíssima i vaig passar-hi dos anys felicíssim. Vivíem fora del món. Al segle XII.

—**Sense que se us desvetllés la vocació religiosa?**

—No. Després dels dos anys d'Arenys, vaig anar al convent de Sarrià a estudiar filosofia i teologia, i allí va ser on ja no em va interessar res del món dels frares, ni de la vida comunitària. Però hi vaig trobar bons professors, el pare Llimona i el pare Joan Botanch, que van ser dues persones extraordinàries que van saber entendre, cosa que els devia ser difícil,

l'adolescent caòtic que jo era llavors. Al principi, no sabien per on agafar-me. I allà em van donar llibertat. A la cel·la pintava, dibuixava, i així vaig començar pràcticament la meua carrera artística. El 66 hi ha la Caputxinada, tothom havia de dormir per terra i jo vaig deixar la meua cel·la a en Tàpies, perquè hi dormís. En Tàpies hi va veure les meves primeres pintures penjades a la paret de la cambra i a partir d'aquell moment ja em vaig prendre seriosament el fet de dedicar-me a l'art. Una d'aquestes peces és exposada al Macba, feta amb talc. Quan hi vaig, em fa un efecte impressionant. Mai no m'hauria imaginat que s'exposaria en un museu.

—I us va dir res, en Tàpies?

—Les va considerar, i vaig agafar confiança amb mi mateix. I va ser llavors quan vaig deixar el convent i vaig començar a treballar pel meu compte. Abans hi havia hagut una història curiosa. Al convent, la comunitat no entenia res d'allò que feia. Allà rebíem *Serra d'Or*, i *Destino*, i més publicacions i diaris, i hi llegia tot allò que escrivien d'art els Cirici i Pellicer, Perucho i Cortès, i vaig buscar a la guia telefònica els seus telèfons. Mort de vergonya, els vaig trucar a tots. Vaig dir-los que era un frare pintor i que m'agradaria que vinguessin a veure què feia. Jo sóc molt tímid, però els tímids tenim aquests rampells. Tots em van prometre que vindrien, però només va venir en Cirici. Va començar a dir-me si havia vist coses de noms que no sabia qui eren, i em va dir que això demostrava la seva teoria que les coses són per l'aire, com les ones. Hi ha una sèrie de sensibilitats que les captem, i tu, encara que estiguis aïllat en un convent i no tinguis referències, sintonitzes amb coses que recorden o respiren, coses que es van fent ara al món. I em va posar en contacte amb artistes de la meua generació que eren en Jordi Galí, la Silvia Gubern, l'Àngel Jové i en Zush, que es deia Porta, i que ja treballaven bé. I amb ells vam crear una petita comunitat. Va ser fantàstic. Amb aquesta gent vaig descobrir el món, vaig descobrir lectures noves, i coses que no tenia ni idea que existissin. Vam tenir una comunitat d'amistat i d'interessos creatius molt important. Són gent que després han desaparegut completament, tret d'en Zush i de l'Àngel Jové, que de tant en tant fa alguna cosa. S'han automarginat. Va ser quan vam

començar a fer les primeres exposicions en cases particulars, en llocs alternatius, fora del món de les galeries, que llavors, pel que fa a l'art contemporani, era molt precari. Vam ser considerats la nova generació que venia després d'en Tàpies i d'en Ràfols.

—Durant una llarga etapa, uns deu anys, abandoneu l'art, la professió.

—El 69, que vaig fer unes bombolles d'aire dissecades, que les vaig donar per a pagar unes multes, arran de la tancada de Montserrat, i tenia la sensació que el conceptualisme entraria en una fase de fer acudits. D'anar a la recerca d'una idea. Tinc una idea, tinc una obra. I no era el camí que volia fer. I vaig acabar precisament amb aquesta peça, que era portar les coses a un extrem quasi d'impossibilitat, com era dissecar bombolles d'aire. Em vaig dir que tornaria a la pintura quan la pintura em cridés, no volia fer una carrera perseguint idees. I això va durar fins el 79.

—Amb quina actitud torneu a la feina?

—Els 80 torna la transavantguarda, aquesta mena de retorn a la pintura, però a la pintura molt espectacular, amb molts de gruixos. I no em va agradar gaire. I vaig voler recuperar la pintura reprenent la de les primeres avantguardes. Però les primeres avantguardes em semblaven molt dogmàtiques, perquè penso que van equivocar el camí. Els seus propòsits formals eren fantàstics, però hi havia molta ideologia. I jo vaig reprendre aquell camí, sense dogmatismes. Va ser llavors quan vaig recórrer als primers papers retallats, molt esquemàtics, molt essencialistes, papers que es descolorien i no es podien classificar ni com a *collage*, ni com a pintura ni com a escultura. Estaven en un límit, en una cruïlla de moltes coses i reclamaven una certa sensibilitat. Sense la voluntat dogmàtica de les primeres avantguardes. I fins ara.

—Com la veieu, la classificació d'artista conceptual, de l'artista de l'art pobre?

—No hi he cregut mai. En realitat sóc un pintor i fins i tot quan faig escultures penso en la pintura. La fascinació que tinc per la pintura és el que em fa continuar treballant plàsticament, investigar, continuar amb la meua plàstica.

—Us agrada fer articles d'art. La Magrana en fa ver un recull, *Per l'ull de l'art*.

—No sóc un teòric de l'art, parlo de la vivència de l'art. No teoritzo sobre l'art. Parlo de la meua experiència personal, de com entenc la pintura, un corrent, un artista, però sempre des d'una experiència estètica. Si cap valor tenen els meus textos, que no penso que en tinguin gaire, és que són nascuts d'una experiència. D'una cosa que m'ha sacsejat i tracto d'esbrinar-ne el perquè.

—Amb el 20% venut d'una exposició que es pot fer de tant en tant ja heu pogut viure?

—He viscut de moltes coses. De fer de professor, a la universitat i a l'escola Eina, amb conferències, articles... M'he buscat feines per moltes bandes. He passat anys molt durs a la meua vida. Duríssims. I la col·lecció que tinc a casa, en un 80%, és fruit de canvis fets amb artistes o galeristes. Això sí que em dóna molta satisfacció, poder canviar peces meves amb peces d'artistes que admiro moltíssim.

—Què hauríem de millorar a casa nostra amb relació a la promoció de l'art contemporani?

—Un galerisme més compromès, una crítica més compromesa, i més sensibilitat i formació per part del col·leccionisme... Els col·leccionistes no estan mai segurs. Però el país dóna el que dóna. Potser falta una gran confiança en l'art del país. Penso que tenim de tot i molt bé, però que queda marginat. No hi ha confiança, hi ha un cert complex que impedeix d'apreciar la riquesa creativa d'aquest país, que és molta.

—L'estima per les coses senzilles, pels materials pobres, pot pensar la gent, ve de la vostra etapa de caputxi.

—Res a veure. Tinc una flaca per les coses fràgils. I sobretot m'agraden els materials que puc tocar. Tinc la vista als dits.

—Què fareu després d'aquest diari dibuixat?

—No ho sé. Tinc la sort o la desgràcia que ara enllesteixo una escultura gegant, d'acer inoxidable, un homenatge als castellers, que s'aixecarà a la plaça de Sant Miquel de Barcelona. I fins que no l'acabi no em posaré a pensar en la pròxima etapa. No sé ben bé cap on aniré. Suposo que serà, en definitiva, la mateixa cosa de sempre.

Lluís Bonada